

KLIMATOLOOG AIN KALLIS: „Kõige suurem lootus kuivale ja kuumale suveilmale on juuli lõpus.“

Rainer Kerge, 14. mai 2019

SUVI TULEB ENAMASTI POOLE SUVE PEALT: Juuli lõpuks või augusti alguseks on õhk ja veekogud – viimased on meie mikrokliimas tähtsad tegijad! – aasta särsakaimas vormis. Foto: Jörgen Norkroos

„Kõik juulid ei ole õed ega augustid vennad,“ vabandab klimatoloog Ain Kallis kõigepealt. Ehk siis – algava suve kohta ei prognoosi see midagi, aga viimase kümne aasta suvede keskmisi sademeid ja õhutemperatuure võrreldes peab Kallis tõdema: „Kõige suurema tõenäosusega on kõige kuivem ja soojem ilm juuli viimasel kolmandikul.“

Veel kord: taevast üksi teab, milliseks tänavune suvi kujuneb. Teaduspõhiselt ilmaennustamisega tegelevad inimesed ei oska praegu, poole mai pealt, suveilma kohta midagi tarka kostada.

Jah, nelja järgmise päeva prognoose teevad sünoptikud üsna sirge seljaga ja need saavadki enamasti päris täpsed. Enam-vähem kindlad on nad ka selles, milline on ilm tänasest arvates nädala pärast. Kaugemas tulevikku piilumisest sünoptikud aga pigem hoiduvad, või kui eesotavate kuude kohta midagi pillavadki, siis eelnevate aasta(kümne)te statistika põhjal, jättes endale ohtralt taganemisteid.

Ain Kallis pole sünoptik (nemad prognoosivad lähipäevade ilma), tema on klimatoloog – teadlane, kes vaatab aastakümnete lõikes, kuidas kliima käitub; enamasti on väikseim üksus, millega klimatoloog tegeleb, 30 aasta keskmine näitaja.

Õhtulehe palvel vaatas Kallis aga viimase kümne aasta andmeid suvekuude temperatuuri ja sademetehulga kohta. Tartu-Tõravere meteoroloogiajaama statistikas eristub siin teistest perioodidest selgelt juuli viimane dekaad. Jah, mõnel aastal on läinud nii, mõnel naa, aga kümne aasta keskmine näit ütleb, et 21.–31. juulil on ööpäeva keskmine temperatuur 19,8 kraadi ja sademeid 16 mm. Võrdluseks: 2009–2018 on juuni viimasel dekaadil (mille sisse jääb ka jaanik) keskmine ööpäevane õhutemperatuur 16 kraadi Celsiuse järgi ja sademeid 34,8 mm. Augusti viimase, esimese koolikella eelse dekaadi näitajad on vastavalt 15,2 kraadi ja 34,1 mm.

Nii et jah: juuli lõpp võiks olla rannapuhkuse planeerijale parim valik, mis siinsest suvemenüüst leida.

Suve teine pool on sageli soojem kui esimene

Iseenesest pole Eesti laiuskraadidel muidugi imeasi, et juuli lõpuks on ilmad soojaks läinud. Päike käib jaanipäevast alates küll madalamalt ja ööd nihkuvad pikemaks, aga inertsist tõuseb temperatuur veel nädalaid. Suve kuumaks kütmine on nagu pannil soojendamine: kui sa ka pliidile enam otseses või kaudses mõttes hagu alla ei uha, on raud ometi kuum ja huugab mõnda aega edasi. Sama lugu on suvega: juuli lõpuks või augusti alguseks on õhk ja järved – viimased on meie mikrokliimas tähtsad tegijad! – aasta särtsakaimas vormis.

„Ka meri peaks olema kõige soojem just augusti alguses, see kütab samuti meie ilmastikku,“ õpetab Kallis. „Merevee temperatuur on ka üks põhjus, miks august on Eestis suhteliselt soe. Ning mida rohkem sügise poole, seda suurem on kontrast Mandri-Eesti ja saarte õhutemperatuuri vahel: saared püsivad kauem soojad, sest see nii-öelda vannivesi, mis neid ümbritseb, on soe.“

Muide, ka Eesti absoluutne kuumarekord, 35,6 kraadi, mõõdeti just suve teises pooles: 11. augustil 1992 Võrus.

„Isegi septembri alguses võib meil temperatuur ulatuda kuni 30 kraadini, nagu 1992. aastal juhtuski. Kõik sõltub sellest, mis ilmad meile idast või läänest tulevad, Eesti peab ju valdavalt leppima importilmadega,“ muigab Kallis.

Augustis võib uputada, aga ka kuivatada

Meenutame ühe korra veel: üksikaasta on üksikaasta ning võib olla väga erandliku ilmaga. Kallis armastab ikka öelda, et kui inimene tahab üllatusi, maksab puhkus planeerida augustisse. Aasta alguses, mil enamasti asutustes puhkusegraafikuid koostatakse, ei või kuidagi ennustada, milliseks tänavune august kujuneb.

Statistilise keskmise järgi on august Mandri-Eestis kõige sademeterohkem kuu. Teinekord võib aga minna hoopis teisiti.

„Meie kõige kauem absoluutselt kuivana kestnud periood oli aastal 2002, kui kümme päeva juulist ja terve augustikuu ei tulnud Lõuna-Eestis tilkagi vihma,“ tulistab Kallis peast. Tal on

arvude memoreerimiseks omad nipid. „Eesti suviste ilmanäitajate järjestus on aastail 1981–2010 olnud selline: juunis keskmiselt 69 mm sademeid, juulis 72 mm ja augustis 83 mm,“ räägib Kallis. „Seda on lihtne meelde jätta, sest juuni on kuues kuu ja keskmine sademetenäit algab kuuega, juulis jälle seitsme ja augustis kaheksaga.“

Mil määral tänavuse suve näitajad keskmistest erinevad, on selge juba septembris.